CRJM – Centrul de Resurse Juridice din Moldova (old)

Re?elele sociale – gardieni sau detractori ai libert??ii de exprimare?

Jomir Dumitru · Wednesday, April 14th, 2021

Pân? nu demult, majoritatea din noi obi?nuiam s? afl?m ?tirile ?i evenimentele din toat? lumea citind presa scris? sau pornind televizorul ?i r?sfoind canalele TV. În ultimii ani ins?, ceva s-a schimbat dramatic în aceast? rutin?. Cu mult înainte de a porni televizorul sau de a cump?ra un ziar, ?tirile de ultim? or? ajung aproape instant la noi prin intermediul unui telefon mobil, prin notific?ri instante, canale telegram sau pe „pere?ii" conturilor noastre de socializare. Pentru mul?i dintre noi, verificarea „wall-ului" de pe Facebook a devenit o rutin? zilnic? cu care începem sau ne încheiem ziua.

Odat? cu aceast? schimbare, indiferent dac? suntem con?tien?i sau nu, re?elele sociale ?i-au schimbat ?i ele rolul – de la un simplu instrument de interac?iune între prieteni, cunoscu?i, fo?ti colegi de clas? sau facultate, într-un intermediar care prime?te ?i împarte cu noi, utilizatorii, informa?ii ?i ?tiri din întreaga lume.

F?r? a nega beneficiile evidente ale unor astfel de c?i de comunicare, platformele de socializare care ac?ioneaz? ca intermediari în acest proces au ajuns s? aib? un rol mult mai important decât la prima vedere, odat? ce informa?ia care „apare" la fiecare utilizator pe a?a numitul wall *(perete)* nu de fiecare dat? depinde în totalitate de preferin?ele individuale, ci de ni?te reguli distincte, deseori automate, elaborate printr-un algoritm sofisticat puse în ac?iune de c?tre aceast? platform? de socializare. Lucrurile devin ?i mai complicate atunci când platformele decid singure ce con?inut poate fi blocat ?i ce con?inut este protejat de libertatea de exprimare, chiar dac? acesta sup?r? sau ?ocheaz?.

Acest lucru ne aduce la o întrebare care cap?t? mai mult? amploare în spa?iul public ?i mediul academic – ?i-au asumat oare platformele de socializare noi roluri ?i responsabilit??i f?r? a avea un mandat expres de a face acest lucru? Ar trebui platformele de socializare s? se confrunte cu noi roluri, implicit responsabilit??i ?i obliga?ii, luând în considerare rolul pe care îl joac? în facilitarea sau uneori limitarea dreptului nostru de a c?uta, primi ?i transmite informa?ii? Încerc?m s? r?spundem ast?zi la câteva din aceste întreb?ri.

Platformele de socializare ?i libertatea de exprimare

Libertatea de exprimare este considerat? a fi unul dintre pilonii democra?iei, iar exerci?iul s?u prin intermediul platformelor de social media este adesea calificat de c?tre mediul academic drept „oxigenul democra?iei".[1] Cadrul interna?ional al drepturilor omului ofer? un set complet de

instrumente pentru asigura libertatea de exprimare în mediul online. Ca valoare comun? global?, libertatea de exprimare este recunoscut? de ar. 19 din Declara?ia Universal? a Drepturilor Omului (DUDO) ?i codificat? în continuare în art. 19 din Pactul interna?ional privind drepturile civile ?i politice (PIDCP).

Consiliul ONU pentru Drepturile Omului a elaborat Comentariul general nr. 34 (CG nr. 34) în anul 2011, care explic? con?inutul normativ al dreptului la libertatea de exprimare consacrat în PIDCP. Conform CG nr. 34, libertatea de exprimare include „exprimarea ?i primirea de comunic?ri ale oric?rei forme de idei ?i opinii capabile de transmitere c?tre al?ii, inclusiv discurs politic, comentarii proprii ?i despre chestiunile publice, sondaje, discu?ii despre drepturile omului, jurnalism, cultur? ?i expresie artistic?, predare ?i discurs religios ”. CG extinde mijloacele de diseminare a informa?iilor, men?ionând forme de audiovizual, precum ?i „moduri de expresie electronice ?i bazate pe internet”.

Moderarea con?inutului de c?tre platformele de socializare

Moderarea con?inutului este practica prin care o re?ea de socializare se ocup? de trierea, verificarea (?i uneori blocarea) con?inutului (?tiri, poze, comentarii, altele) plasat de utilizatori, în conformitate cu regulile „termenilor ?i condi?iilor” elaborate de c?tre aceast? platform?.[2] Termenii ?i condi?iile pe care companiile de internet le stabilesc deseori interzic diferite tipuri de con?inut. Mai mult, ceea ce este considerat con?inut legal pe aceast? platform? în particular variaz? în func?ie de ??ri ?i regiuni. De obicei, platformele sociale vor include atât con?inutul ilegal, cât ?i con?inutul pe care, în ciuda legalit??ii sale, este considerat nedorit în lista con?inutului pasibil spre moderare. Exemplele pot include imagini nud, conversa?ii despre sex ?i anumite tipuri de discurs care poate fi catalogat drept discurs discriminatoriu sau discurs de ur?.[3]

Deciziile cu privire la moderarea con?inutului ?i consecin?ele sale, care ar putea include eliminarea permanent? a con?inutului, suspendarea contului sau chiar interzicerea unui utilizator de pe o platform?, pot avea ramifica?ii nu numai pentru libera exprimare, ci ?i alte drepturi fundamentale, precum dreptul la libertatea de asociere , precum ?i pentru a se bucura de drepturile economice, sociale ?i culturale.

Responsabilit??i corporative privind drepturile omului în ceea ce prive?te moderarea con?inutului ?i libertatea de exprimare

În 2014, o cauz? judecat? în fa?a Cur?ii Europene a Drepturilor Omului a adus la lumin? o provocare specific? asigur?rii libert??ii de exprimare online din perspectiva responsabilit??ii pentru comentariile f?cute de utilizatorii pe o platform? de internet. În cazul Delphi v. Estonia, CEDO a examinat problema responsabilit??ii platformei în lumina comentariilor f?cute de c?tre utilizatori pe un portal de ?tiri despre un articol.[4] Solicitantul, unul dintre cele mai mari portaluri media din Estonia, a fost obligat s? ?tearg? anumite comentarii presupuse def?im?toare, inclusiv con?inutul amenin??tor referitor la o persoan?. Compania a iradiat comentarii pretins def?im?toare, dar a refuzat s? repare daunele. În cele din urm?, instan?ele na?ionale au obligat compania s? pl?teasc? daunele, care este unul dintre motivele pentru care solicitan?ii au adresat aceast? problem? CEDO, invocând c? au fost cenzura?i.[5]

Unul dintre argumentele invocate de portalul de ?tiri a fost c? acesta a ac?ionat ca un intermediar care le-a permis utilizatorilor s?-?i transmit? opiniile, dar nu ca editor unic, pentru care ace?tia ar fi r?spunz?tori pentru con?inutul de pe site-ul lor web.[6] Solicitantul a clarificat în continuare c? nu

exist? nicio lege care s? impun? companiei solicitante obliga?ia de a monitoriza în mod pro activ comentariile utilizatorilor, în cazul în care autorii reali ai comentariilor ar trebui s? fie responsabili pentru con?inutul acestora.[7]

Într-o disput? care a ajuns pân? la Marea Camera CtEDO, curtea a declarat c? „Datorit? interesului [lor] economic în publicarea comentariilor, atât un editor al presei tip?rite, cât ?i un operator de portal de internet cum ar fi platforma web în cauz? pot fi considera?i pasibili de o anumit? r?spundere. În particular, CEDO a men?inut concluziile instan?elor na?ionale prin care portalul era responsabil cu monitorizarea ?i moderarea comentariilor considerate inadecvate.[8] Curtea de la Strasbourg a concluzionat, printre altele, c? societatea reclamant? trebuie considerat? c? a exercitat un grad substan?ial de control asupra comentariilor publicate pe portalul s?u ?i a impus societ??ii solicitante obliga?ia de a elimina de pe site-ul s?u web, f?r? întârziere dup? publica?ie, comentariile def?im?toare.[9]

Cazul Delfi este unul reprezentativ dar nu unul singur. Platformele de socializare precum Facebook sau analogii s?i ru?i Vkontakte ?i Ok.ru definesc în diferite straturi nivelul responsabilit??ii lor ca intermediari ai libert??ii de exprimare, dar de cele mai multe ori ?i-l limiteaz?. De exemplu, acordul utilizatorului Facebook prevede c? poate elimina orice con?inut sau informa?ii pe care utilizatorii le posteaz? pe Facebook dac? consider? c? încalc? politicile Facebook.[10] În acela?i timp, Facebook sus?ine c? nu este responsabil pentru ac?iunile, con?inutul, informa?iile sau datele ter?ilor.[11] Acest lucru implic? preten?ia companiei de a adera la abordarea impar?ial? / neutr? în care î?i retrage responsabilitatea pentru reglementarea con?inutului ?i atât la o abordare pro activ?, când ia decizii de reglementare a unui con?inut specific*:*

„Când guvernele cred c? ceva de pe internet încalc? legile lor, pot contacta companii precum Facebook ?i ne pot cere s? restric?ion?m accesul la con?inutul respectiv. În mod similar, putem primi ordine de restric?ionare a con?inutului de la instan?ele din ??rile în care furniz?m servicii sau cereri de la entit??i neguvernamentale, precum membri ai comunit??ii Facebook, ONG-uri ?i organiza?ii caritabile. Dac?, dup? o examinare legal? atent?, stabilim c? con?inutul este ilegal în conformitate cu legisla?ia local?, atunci îl vom face indisponibil în ?ara sau teritoriul relevant. ” [12]

Exist? ?i abord?ri mai directe, în care platforma de social media decide singur? restric?ionarea accesului sau blocarea con?inutului pentru utilizatori, chiar ?i f?r? o solicitare din partea Guvernului. În ianuarie 2021, compania Twitter a decis suspendarea permanent? a contului fostului pre?edinte SUA Donald Trump din cauza riscului de incitare în continuare a violen?ei, pretins realizate de c?tre fostul pre?edinte în contextul alegerilor din 2020.[13] Acest lucru ne aduce la o întrebare central? care urmeaz? s? fie clarificat? – dac? î?i pot asuma platformele de socializare noi roluri ?i responsabilit??i de blocare a con?inutului, ?i în ce m?sur? acest lucru poate înc?lca libertatea de exprimare. În orice caz, o asemenea responsabilitate trebuie s? treac? un control judiciar.

Pe de alt? parte, re?elele de socializare din rusia Vkontakte sau Ok.ru, una dintre cele mai vizitate platforme de socializare din Rusia ?i din fostele republici sovietice, cu un flux zilnic de milioane de utilizatori adopt? o abordare diferit?. Conform standardelor comunit??ii platformelor, utilizatorii sunt obliga?i s? respecte prevederile legisla?iei ruse?ti. Termenii VK ?i alte documente speciale ale administra?iei site-ului. La o cerere similar?, conform acordului de licen?? OK.ru, platforma î?i rezerv? puterea de a cenzura / ?terge / orice con?inut care consider? c? încalc? legile Federa?iei Ruse. Platforma î?i rezerv? dreptul de a ?terge, f?r? nicio justificare ?i f?r? notificare, orice

con?inut, inclusiv con?inut care, în opinia licen?iatorului, încalc? ?i / sau poate înc?lca legile Federa?iei Ruse. În asemenea caz, exist? pericolul c? re?elele sociale pot ac?iona mai degrab? nu neap?rat ca ?i gardieni ai liber?ii de exprimare, ci mai degrab? detractori ai acestei libert??i.

Recomand?ri regionale privind platformele de socializare ?i libertatea de exprimare

Recomandarea CM / Rec (2012)4 a Comitetului de Mini?tri c?tre statele membre privind protec?ia drepturilor omului în ceea ce prive?te serviciile de re?ele sociale stabile?te, printre altele, c? serviciile de re?ele sociale sunt un instrument de exprimare cu un mare poten?ial de a promova exercitarea ?i drepturilor omului ?i a libert??ilor fundamentale, în special libertatea de exprimare. În acela?i timp, recomandarea exprim? îngrijorarea faptului c? drepturile omului pot fi amenin?ate pe re?elele de socializare.

Aceasta recomand? statelor membre, în consultare cu actorii din sectorul privat ?i societ??ii civile, s? elaboreze ?i s? promoveze strategii coerente pentru a proteja ?i promova respectarea drepturilor omului în ceea ce prive?te serviciile de re?ele sociale, în special prin angajarea cu furnizorii de re?ele sociale pentru a realiza urm?toarele ac?iuni:

- s? ofere utilizatorilor re?elelor sociale un mediu care s? le permit? s? î?i exercite în continuare drepturile ?i libert??ile;
- s? creasc? gradul de con?tientizare a utilizatorilor, prin intermediul unui limbaj clar ?i u?or de în?eles, cu privire la posibilele provoc?ri ale drepturilor lor ?i la modalit??ile de a evita un impact negativ asupra drepturilor altor persoane atunci când utilizeaz? aceste servicii;
- s? protejeze utilizatorii f?r? a limita libertatea de exprimare ?i accesul la informa?ii;
- s? îmbun?t??easc? transparen?a cu privire la prelucrarea datelor ?i ab?inerea de la prelucrarea ilegitim? a datelor cu caracter personal.

R?mâne?i al?turi de CRJM pentru a afla mai multe detalii despre noile tehnologii ?i drepturile omului în era digital?. Ne pute?i urm?ri pe pagina noastr? web CRJM.org ?i re?elele de socializare Facebook, OK.ru, Twitter, Linkedin.

Acest articol face parte dintr-o serie de publica?ii non-academice realizate de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) în cadrul proiectului „Program de capacitare în drepturi digitale" sus?inut de Centrul Interna?ional pentru Drept non-profit (ICNL). Opiniile exprimate apar?in CRJM ?i nu reflect? în mod necesar pozi?ia ICNL.

[1] Benedej W., Ketterman M., „Freedom of Expression and the Internet", Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2013, p. 24. p. 24.

[2] https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2019/05/AccessNow-Preliminary-Recommendations-On-Content-Moderation-and-Facebooks-Planned-Oversight-Board.pdf

[3] https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2019/05/AccessNow-Preliminary-Recommendations-On-Content-Moderation-and-Facebooks-Planned-Oversight-Board.pdf

[4] CEDO, Delfi AS v. Estonia, ECtHR 64669/09, din 17 februarie 2014, disponibil https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22display%22:[2],%22itemid%22:[%22002-8960%22]%7D.

[5] Ibidem. para. 68.

[6] Ibidem. para. 69.

[7] CEDO, Delfi AS v. Estonia, ECtHR 64669/09, din 17 februarie 2014, para. 77 disponibil https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22display%22:[2],%22itemid%22:[%22002-8960%22]%7D.

[8] Ibidem, para. 112.

[9] Ibidem, para. 157.

[10] Facebook, politica legal?: <https://www.facebook.com/legal/terms> sec?iunea 5. Protecting Other People's rights, pct. 2.

[11] Facebook, politica legal?: <https://www.facebook.com/legal/terms sec?iunea 15. disputele, pct. 3.

[12] https://www.facebook.com/help/1601435423440616?helpref=related.

[13] https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/suspension.

This entry was posted on Wednesday, April 14th, 2021 at 10:23 am and is filed under Blog
You can follow any responses to this entry through the Comments (RSS) feed. Both comments and pings are currently closed.